

KONGRESI, SIMPOZIJI, DRUŠTVENO ŽIVLJENJE

SIMPOZIJ JEZUITI NA SLOVENSKEM

Ljubljana, sv. Jakob, 9. in 10. 4. 1991

Inštitut za zgodovino cerkve Teološke fakultete v Ljubljani in provincialat slovenske province Družbe Jezusove sta priredila mednarodni znanstveni simpozij ob 500-letnici rojstva svetega Ignacija Lojolskega in 450-letnici ustanovitve Družbe Jezusove. Jezuiti so člani reda, ki ga je ustanovil Ignacij Lojola ter ga potrdil papež Pavel III. leta 1540. Od začetka so bili apostolski cilji tega reda: pridiganje, duhovne vaje, karitativno delo, poučevanje in dušno pastirstvo. Čeprav so bili jezuiti ustanovljeni neodvisno od začetkov reformacije, so zaradi svoje usmerjenosti v šolstvo postali najvplivnejši branitelji in širitelji katoliške vere v času katoliške reforme in protireformacije. Dosegli so pomembno mesto v šolstvu, predvsem višjem in visokem, za vzgojo v katoliškem duhu pa so skrbeli v svojih kolegijih.

Jezuiti so prišli kmalu po ustanovitvi v stik tudi s slovenskimi deželami. Ustanovitelj Ignacij je bil v pismenih stikih z ljubljanskim škofom Textorjem (1543—1558). V Ljubljano so prišli jezuiti leta 1597, leta 1604 so se naselili v Celovcu, leta 1615 so prišli v Gorico in leta 1617 v Trst. V Maribor so prišli šele leta 1757, vendar so štajerski Slovenci tudi že prej obiskovali jezuitske šole, predvsem v Gradcu in v Varazdinu. Od tega časa pa do ukinitve jezuitskega reda leta 1773 so jezuiti v teh mestih vodili gimnazije in na njih poučevali, ob tej glavni dejavnosti pa so opravljali tudi dušno pastirstvo.

Na simpoziju se je zvrstilo 25 referatov, večina v slovenskem jeziku, nekateri pa v hrvaškem, italijanskem, nemškem in angleškem.

Zgodovinsko okolje ob nastopu jezuitov v slovenski družbi je osvetlil akademik prof. dr. Bogo Grafenauer, cerkvene razmere ob prihodu jezuitov na Slovenskem je predstavil prof. dr. Metod Benedik, cerkveni in politični okvir delovanja jezuitov na Slovenskem v 17. in 18. stoletju pa dr. France Dolinar. O odnosu jezuitov do humanizma je govoril p. dr. Charles E. O'Neill iz jezuitskega zgodovinskega inštituta v Rimu, dr. Gernold Heiss z Univerze na Dunaju pa o stereotipih predstav o jezuitih v 16. stoletju. O prvih stikih Slovencev z jezuiti je govoril p. dr. Lojze Kovačič. Glavni jezuitski dejavnosti, šolstvu, sta bila posvečena dva referata: prof. dr. Rudolf W. Keck je razpravljal o pomenu vzgoje v posodobljenem jezuitskem pojmovanju v nemško govorečem prostoru 16. in 18. stoletja, Jože Ciperle pa o jezuitskih učnih programih in njihovih študijih v Ljubljani. Dr. Janez Juhant je predstavil filozofsko in teološko misel jezuitov, dr. Marijan Smolik slovenske katekizme sv. Petra Kanizija, dr. Branko Reisp pa delež jezuitskega reda v slovenski literaturi 17. in 18. stoletja.

Akademik dr. Emiljan Cevc je predstavil jezuitsko umetnost, prof. Ana Lavrič in prof. Blaž Resman sta podala novo interpretacijo oltarja sv. Frančiška Ksaverja v cerkvi sv. Jakoba, dr. Lev Menaše pa pod naslovom »Vojna podob« dogajanja v likovni umetnosti in vlogo bratovščin pri tem po ukinitvi jezuitskega reda. O vlogi in pomenu jezuitskih gledališč je predaval dr. Marko Marin, dr. Edo Škulj pa o odnosu jezuitov do slovenske cerkvene glasbe. Dr. Darja Mihelič je predstavila jezuitskega zgodovinarja Marka Hanziča v luči njegove Koroške zgodovine.

P. dr. Mijo Korade iz Zagreba je govoril o jezuitskih ljudskih misijonih v 16. in 17. stoletju, dr. Zmago Šmitek o slovenskih jezuitskih misijonarijih v 17. in 18. stoletju. Mag. Marija Stanonik je predstavila življenjsko pot nekdanjega jezuita Martina Nagliča po ukinitvi reda, dr. V. Rajšp pa ukinitve jezuitskega reda leta 1773 na primeru ljubljanskega jezuitskega kolegija. V dobo po vrnitvi jezuitov na slovensko ozemlje v 19. stoletju sta posegla dr. Luigi Tavano iz Gorice z referatom o vrnitvi jezuitov v Gorico in njihovem delovanju v letih 1866—1918 ter prof. dr. Vasilij Melik o odnosu do jezuitov ob ponovni naselitvi na Kranjskem, v Repnjah na Gorenjskem (1870), in ob njihovem izgonu (1873).

Simpozij je uspešno predstavil posamezna poglavja iz delovanja jezuitov na Slovenskem v njihovi domala 450-letni zgodovini na tem področju. Poudarjam, posamezna poglavja, ker so se organizatorji sami zavedali, zlasti pa je prihajalo to na dan ob bogatih in plodnih diskusijah, da so ostajala številna vprašanja in številni problemi ob strani, tako na primer na področju šolstva, saj so imeli jezuiti na slovenskem ozemlju od prihoda pa do ukinitve, razen nekaj izjem, srednje in višje šolstvo v svojih rokah. Veliko bi bilo mogoče povedati še o jezuitskem znanstvenem delu, o jezuitskem dušnem pastirstvu, njihovih ljudskih misijonih, o kongregacijah in vpli-

vu kongregacij na družbeno življenje, o jezuitski katehetiki in tako dalje. Te teme bodo morale počakati na kakšno prihodnje znanstveno srečanje.

Predavatelji na simpoziju so z različnih gledišč osvetlili delo jezuitov predvsem v Ljubljani, le deloma v Trstu in Gorici, medtem ko o delovanju jezuitov na Koroškem, kjer so bili med drugim močno angažirani pri ljudskih misijonih med Slovenci, in o delovanju v Mariboru, kjer so bili res le kratek čas, ni bilo nobenega referata.

Na tem simpoziju so bili jezuiti na Slovenskem prvič deležni celostne obravnave od njihovega prihoda pa do ukinitve. Na novo so bila osvetljena dosedanja nazoriranja o kulturni vlogi jezuitov na Slovenskem, predvsem pa bo zbornik referatov tega simpozija odlično izhodišče za nadaljnje proučevanje delovanja jezuitov na Slovenskem, pa sploh duhovne in kulturne podobe 17. in 18. stoletja.

Vinko Rajšp

SIMPOZIJ O PRAZNOVANJU PRVEGA MAJA — FESTA DEL LAVORO

Milano, 9.—11. aprila 1990

S simpozijem z veliko mednarodno udeležbo je v Milanu v Villa Comunale, v kateri je rezidiral Napoleonov pastorek Eugène Beauharnais, petdeset let za njim pa maršal Radetzky, v dneh od 9. do 11. aprila 1990 izzvenel velik mednarodni projekt pod naslovom *Il primo maggio tra passato e futuro*, projekt, ki je trajal pet let in katerega zadnje dejanje bo publikacija simpozija, o katerem poročam. O tem velikem mednarodnem projektu doslej v našem strokovnem tisku še ni bilo nič napisanega in ni odveč, če spregovorim nekaj besed. Mandat za izvedbo številnih akcij iz naslova tega projekta je dobil milanski Fondazione Giacomo Brodolini, največ zaslug za nemoten potek pa ima vodja projekta Andrea Panaccione, ki je bil vsa leta pravi spiritus agens. Spomladi 1986 smo se v Parizu sešli predstavniki različnih institucij iz Evrope in z drugih kontinentov. Sklenjeno je bilo, naj bi ob 100-letnici praznovanj prvega maja izšel pregled o prvih dveh praznovanjih, s sorazmerno kratkim prikazom po državah in z bogatim ilustrativnim gradivom o tem dogodku. Ta na moč luksuzna publikacija je v letu 1989 tudi izšla z naslovom *The Memory of May Day, An Iconographic History of the Origins and Implanting of a Workers' Holiday*, in sicer pod patronatom združenih italijanskih sindikalnih central CGIL, CISL in UIL pri založbi Marsilio v Benetkah na kar 773 straneh. Knjiga je razdeljena na tri dele, od katerih prvi del govori o začetkih v ZDA (zlasti o dogodkih v Chicagu), drugi del o začetkih prvomajskih proslav v Evropi (predstavljene so Velika Britanija, Francija, Belgija, Nizozemska, Španija, Portugalska, Nemčija, Danska, Norveška, Švedska, Finska, Italija, Avstrija, Švica, Češkoslovaška, Madžarska, Jugoslavija, Grčija, Turčija, Bolgarija, Romunija, Poljska in Rusija). V tretjem delu je najprej predstavljena Afrika, nato države Latinske Amerike (Argentina, Brazilija, Guatemala, Mehika, Peru in Portoriko), potem pa še Kitajska, Japonska, Indija, Indonezija in nazadnje še Avstralija in Nova Zelandija. Pri tej razdelitvi je bilo nekaj problemov z državami, ki ob prvih praznovanjih še niso obstajale. Najbolj značilen primer je bila prav Avstro-Ogrska. Sprejet je bil princip narodov, pa tudi tukaj ne docela, kajti Italija je obravnavana v današnjih mejah s Trstom, Makedonija pa je vključena v Turčijo ali v Grčijo. Pri publikaciji se je Jugoslavija spet slabo izkazala, kajti kljub velikemu trudu organizatorjev se nista vključili ne Bosna in Hercegovina in ne Hrvatska, čisto nazadnje je prišel prispevek iz Srbije, in tako je bila edinole Slovenija vseskozi prisotna (sodeloval sem podpisani). Omeniti je vsekakor, da so sicer vse udeležene dežele angažirale svoje najboljše poznavalce in da je publikacija prav gotovo edinstven prispevek na to temo, zlasti z ikonografskega stališča in ob dejstvu, da je dejansko predstavljen ves svet. Izrazit poudarek je bil namenjen fotografiji, slikam in publikacijam, razlagalni teksti pa so zelo kratki in sintetični.

Naslednji rezultat petletnega projekta je izdaja referatov z mednarodnega simpozija v Lecceju, ki je bil konec aprila 1989 na temo *Storie e Immagini del 1° Maggio*. Problemi della storiografia italiana ed internazionale, ki je pod tem naslovom izšla leta 1990 v Rimu in Bariju na spoštljivih 824 straneh s prispevki 50 avtorjev. Poleg tega je Fondazione Brodolini izdala več števil posebnega biltena, ki je informiral o trenutnem stanju raziskav o prvem maju v različnih državah in o publikacijah, ki so ob stoletnici izšle. Iz te pobude je izšla sicer skromna, pa vendarle, publikacija Praznovanje 1. maja na Slovenskem F. Rozmana, M. Stiplovška in J. Kosa. S tem, ko bodo v letu 1991 izšli še referati simpozija, o katerem govorim, bo ta mednarodni projekt, ki je stal menda dva milijona nemških mark, zaključen.